

Examen VWO

Grieks

Vorbereidend
Wetenschappelijk
Onderwijs

19 | **91**

Tijdvak 2
Vrijdag 14 juni
9.00–12.00 uur

Tekstboekje

ΜΗΔΕΙΑ

214 Κορίνθιαι γυναῖκες, ἐξῆλθον δόμων,
 215 μή μοί τι μέμψησθ'· οἶδα γάρ πολλοὺς βροτῶν
 216 σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,
 217 τοὺς δ' ἐν θυραίοις· οἱ δ' ἀφ' ἡσύχου ποδὸς
 218 δύσκειαν ἐκτήσαντο καὶ ῥαθυμίαν.
 219 Δίκη γὰρ οὐκ ἔνεστ' ἐν ὀφθαλμοῖς βροτῶν,
 220 ὅστις πρὶν ἀνδρὸς σπλάγχνον ἐκμαθεῖν σαφῶς
 221 στυγεῖ δεδορκῶς, οὐδὲν ἠδικημένος.
 222 Χρὴ δὲ ξένον μὲν κάρτα προσχωρεῖν πόλει·
 223 οὐδ' ἀστὸν ἦνεσ' ὅστις αὐθάδης γεγῶς
 224 πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθίας ὕπο.
 225 Ἐμοὶ δ' ἄελπτον πρᾶγμα προσπεσὸν τόδε
 226 ψυχὴν διέφθαρκ'· οἴχομαι δὲ καὶ βίου
 227 χάριν μεθεῖσα κατθανεῖν χρήζω, φίλαι.
 228 Ἐν ᾧ γὰρ ἦν μοι πάντα γινώσκειν καλῶς,
 229 κάκιστος ἀνδρῶν ἐκβέβηχ' οὐμὸς πόσις.
 230 Πάντων δ' ὅσ' ἔστ' ἔμψυχα καὶ γνώμην ἔχει
 231 γυναικῆς ἐσμεν ἀθλιώτατον φυτόν·
 232 ἄς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῆ
 233 πόσιν πρίασθαι, δεσπότην τε σώματος
 234 λαβεῖν· κακοῦ γὰρ τοῦτ' ἔτ' ἄλγιον κακόν.
 235 Κἂν τῷδ' ἀγὼν μέγιστος, ἢ κακὸν λαβεῖν
 236 ἢ χρηστόν. Οὐ γὰρ εὐκλεεῖς ἀπαλλαγαι
 237 γυναιξίν, οὐδ' οἶόν τ' ἀνήνασθαι πόσιν.
 238 Ἐς καινὰ δ' ἦθη καὶ νόμους ἀφιγμένην
 239 δεῖ μάντιν εἶναι, μὴ μαθοῦσαν οἴκοθεν,
 240 ὅπως μάλιστα χρήσεται ξυνευνέτη.
 241 Κἂν μὲν τάδ' ἡμῖν ἐκπονουμέναισιν εὖ
 242 πόσις ξυνοικῆ μὴ βία φέρων ζυγόν,
 243 ζηλωτὸς αἰών· εἰ δὲ μή, θανεῖν χρεῶν.
 244 Ἄνηρ δ', ὅταν τοῖς ἔνδον ἄχθηται ξυνών,
 245 ἔξω μολῶν ἔπαυσε καρδίαν ἄσης·
 246 [ἢ πρὸς φίλον τιν' ἢ πρὸς ἥλικα τραπεῖς·]
 247 ἡμῖν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν.
 248 Λέγουσι δ' ἡμᾶς ὡς ἀκίνδυνον βίον
 249 ζῶμεν κατ' οἴκους, οἱ δὲ μάρνανται δορί·
 250 κακῶς φρονοῦντες· ὡς τρὶς ἂν παρ' ἀσπίδα
 251 στήναι θέλοιμ' ἂν μᾶλλον ἢ τεκεῖν ἄπαξ.

252 Ἄλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πρὸς σὲ κάμ' ἤκει λόγος·
253 σοὶ μὲν πόλις θ' ἦδ' ἐστὶ καὶ πατὴρ δόμοι
254 βίου τ' ὄνησις καὶ φίλων συνουσία,
255 ἐγὼ δ' ἔρημος ἄπολις οὔσ' ὑβρίζομαι
256 πρὸς ἀνδρός, ἐκ γῆς βαρβάρου λελησμένη,
257 οὐ μητέρ', οὐκ ἀδελφόν, οὐχὶ συγγενῆ
258 μεθορμίσασθαι τῆσδ' ἔχουσα συμφορᾶς.
259 Τοσοῦτον οὖν σου τυγχάνειν βουλήσομαι,
260 ἣν μοι πόρος τις μηχανή τ' ἐξευρεθῆ
261 πόσιν δίκην τῶνδ' ἀντιτείσασθαι κακῶν,
262 [τὸν δόντα τ' αὐτῷ θυγατέρ' ἦν τ' ἐγήματο]
263 σιγᾶν. Γυνὴ γὰρ τᾶλλα μὲν φόβου πλέα
264 κακῆ τ' ἐς ἀλκὴν καὶ σίδηρον εἰσορᾶν·
265 ὅταν δ' ἐς εὐνήν ἠδικημένη κυρῆ,
266 οὐκ ἔστιν ἄλλη φρὴν μαιφονωτέρα.

ΧΟΡΟΣ

267 Δράσω τάδ'· ἐνδίκως γὰρ ἐκτείση πόσιν,
268 Μήδεια. Πενθεῖν δ' οὐ σε θαυμάζω τύχας.
269 Ὅρῳ δὲ καὶ Κρέοντα, τῆσδ' ἄνακτα γῆς,
270 στείχοντα, καινῶν ἄγγελον βουλευμάτων.

Euripides, Medea, 214–270

Tekst 2

MEDEA

1 van al wat verstand heeft
2 is de vrouw het meest te beklagen.
3 ze wordt geboren
4 alsof ze moet bekoord en getemd worden.
5 en als ze iemands bezit is
6 wordt ze van stad naar stad verhuisd.
7 ze neemt de ketels mee om haar man te voeden.
8 ze troost hem – ze verontschuldigt hem
9 en ze maakt hem beroemd – ze vrijt met hem
10 en ze vergeet hoe langer hoe meer zichzelf.
11 ze laat zich geduldig kwetsen.
12 pas daarna komt haar eerste beloning:
13 een korinthisch feest
14 met een kersverse bruid voor haar man.

J. Boonen, Medea, p. 48–49

Tekst 3

1 Het is met ons gedaan! Het bruiloftslied heeft in mijn oren geklonken. Nauwelijks kan ik
2 geloven dat zo'n grote ramp mij heeft getroffen. Hoe heeft Iason dit kunnen doen? Hoe
3 heeft hij mij mijn vader, mijn vaderland en mijn koninkrijk kunnen afnemen? Hoe heeft
4 hij mij meedogenloos in de steek kunnen laten in een vreemd land? Heeft dan dat wat ik
5 voor hem gedaan heb geen enkele waarde meer voor hem? Hij heeft toch gezien dat vuur
6 en zee overwonnen werden door mijn misdaad? Denkt hij dat al mijn mogelijkheden om
7 een misdaad te plegen daardoor totaal zijn uitgeput? Zonder dat ik weet wat ik doe,
8 buiten mezelf, verdwaasd, ga ik koortsachtig alles na. Waar haal ik de mogelijkheden
9 vandaan om mij te wreken? Had hij maar een broer! Hij heeft een vrouw; haar moet ik
10 met mijn zwaard doorsteken. Is dat genoeg voor mijn ellende? Elke misdaad, die de
11 steden van Griekenland, die de niet-Griekse steden kennen, elke misdaad, die jouw
12 handen niet kennen, moet nu worden voorbereid. Laten je eigen misdaden een
13 aansporing voor je vormen en laat alles weer in je gedachten terugkeren: de diefstal van
14 het beroemde sieraad van het rijk, de kleine metgezel van het afschuwelijke meisje, in
15 tweeën gehouwen door je zwaard, de moord die werd gepleegd voor de ogen van je
16 vader, het lichaam, in stukken in zee gegooid, en de ledematen van de oude Pelias,
17 gekookt in een koperen ketel. Hoe dikwijls heb ik op goddeloze wijze dodelijk bloed
18 vergoten! Geen enkele misdaad heb ik in woede gepleegd: mijn ongelukkige liefde heeft
19 mij ertoe aangezet. Maar wat kon Iason doen, toen hij eenmaal in de greep van de macht
20 van een ander was gekomen? Had hij zijn borst moeten aanbieden aan het zwaard dat
21 naar hem uitgestoken was? Maar nee, betere woorden moet je spreken, waanzinnig
22 verdriet! Als het mogelijk is, laat Iason verder leven als mijn man, zoals vroeger. Zo niet,
23 laat hij dan toch leven en, denkend aan mij, zuinig zijn op het geschenk, dat ik hem
24 gegeven heb. Alle schuld ligt bij Kreon, die zonder zelfbeheersing in zijn macht
25 echtgenoten scheidt, die een moeder wegrukt van haar kinderen en die een eed van
26 trouw, gezworen bij het dierbaarste wat er was, waardeloos maakt. Hij moet het doelwit
27 van mijn aanval vormen, hij alleen moet de straffen ondergaan die hij verdient. Met een
28 dikke laag as zal ik zijn huis bedekken. Bij kaap Malea, die de schepen tot een lange
29 omweg dwingt, zal men zien dat het donkere dak van dit huis door vlammen wordt
30 omspeeld.

Seneca, Medea, 116–149

Tekst 4

Inleiding

Na de verovering van Troje is Andromache, de vrouw van Hektor, als slavin toegewezen aan de zoon van Achilles, Neoptolemos. Deze heeft haar als krijgsgevangene meegenomen naar zijn woonplaats, Phthia, en een zoon bij haar verwekt.

Later trouwde Neoptolemos met Hermione, de dochter van Menelaos. Hun huwelijk bleef kinderloos. Dat maakte Hermione jaloers op Andromache.

Wanneer Neoptolemos enige tijd van huis is, maakt Hermione, geholpen door Menelaos, plannen Andromache en haar zoon te doden. Andromache brengt haar kind in veiligheid en vlucht zelf naar het altaar in het heiligdom van Thetis. Maar Menelaos weet Andromache's zoon te vinden. Vervolgens gaat hij naar haar toe en stelt haar voor de keus het altaar te verlaten en zelf gedood te worden of aan te zien dat hij haar kind doodt.

Andromache neemt daarop het woord:

394 Ach wat voor ellende, rampzalig vaderland van mij,
395 wat voor onheil maak ik mee. Waarom moest ik dit kind
396 ter wereld brengen en daardoor ook nog deze zorg dragen?
397 Maar waarom klaag ik daarover en probeer ik niet
398 het huidige kwaad onder ogen te zien? Ik zag immers de moord
399 op Hektor, achter de wagen meegesleurd, en ik zag Troje
400 op jammerlijke wijze in vlammen opgaan.
401 En zelf ging ik als slavin op de schepen van de Grieken
402 mee, bij mijn haar meegesleurd. Toen ik in Phthia
403 aankwam, werd ik vrouw van de zoon van Hektors moordenaar.

404 Τί δητ' ἔμοι ζῆν ἡδύ; Πρὸς τί χρῆ βλέπειν;
405 Πρὸς τὰς παρούσας ἢ παρελθούσας τύχας;
406 Εἷς παῖς ὄδ' ἦν μοι λοιπὸς, ὀφθαλμὸς βίου·
407 τοῦτον κτανεῖν μέλλουσιν, οἷς δοκεῖ τάδε.
408 Οὐ δῆτα τοῦμοῦ γ' εἶνεκ' ἀθλίου βίου·
409 ἐν τῷδε μὲν γὰρ ἐλπίς, εἰ σωθήσεται,
410 ἔμοι δ' ὄνειδος μὴ θανεῖν ὑπὲρ τέκνου.
411 Ἰδοῦ, προλείπω βωμὸν ἦδε, χειρία
412 σφάζειν, φονεύειν, δεῖν, ἀπαρτῆσαι δέρην.
413 Ὡ τέκνον, ἢ τεκοῦσά σ', ὡς σὺ μὴ θάνης,
414 στείχω πρὸς Ἄιδην· ἦν δ' ὑπεκδράμης μόρον,
415 μέμνησο μητρὸς, οἶα τλᾶσ' ἀπωλόμην,
416 καὶ πατρὶ τῷ σῶ διὰ φιλημάτων ἰὼν
417 δάκρυά τε λείβων καὶ περιπτύσσων χεράς
418 λέγ', οἷ ἔπραξα. Πᾶσι δ' ἀνθρώποις ἄρ' ἦν
419 ψυχὴ τέκνα.

— Euripides, *Andromache*, 394–419

Aantekeningen:

- regel 404 ἡδύ *Vul aan* ἐστίν.
regel 408 Οὐ δῆτα τοῦμοῦ γ' εἶνεκ' ἀθλίου βίου Nee, dat nooit! als het van mijn
rampzalig leven afhangt
regel 409 ἐν τῷδε μὲν γὰρ ἐλπίς want voor hem bestaat er nog een toekomst
regel 411 χειρία + *infinitivus* zodat u in staat bent om mij
regel 414 ἦν = ἔάν
regel 415 οἶα τλᾶσ' hoe moedig
regel 416 διὰ φιλημάτων ἰέναι τινί iemand kussen
regel 417 περιπτύσσειν om de hals leggen
regel 418 ἦν = ἐστίν
regel 419 ψυχὴ de zin van het leven

Einde